

The necessity of preparing and assuring sustainability reports: The views of insurance industry experts and auditors

Ali Rahmani¹, Mahnaz Mahmoudkhani²

Received: 2022/02/13

Approved: 2022/03/17

Research Paper

Abstract

The process of preparing and assuring sustainability reports is increasing worldwide. The establishment of the International Sustainability Standards Board by the International Financial Reporting Standards Foundation and the establishment of the Sustainability Department in the Auditing Organization and the publication of its integrated report in 2020 promises a change in the field of sustainability reporting at the international and national levels. Insurance companies do not prepare sustainability or integrated reports in Iran. Leading international companies that have worked with Iran in the field of reinsurance in the past are preparing sustainability reports and these reports are assured by a third party. Therefore, the main purpose of this study is to investigate the views of insurance industry experts and auditors about the need to prepare and assure sustainability reports. Semi-structured interviews were used to examine the views of Iranian insurance industry experts on the components of sustainability reporting, insurance industry stakeholders, sustainability reports, and its assurance. The statistical population of this study was Iranian insurance industry experts and auditors. At first, some interviewees were selected by the purposive sampling method, and then other participants were interviewed using snowball sampling. 39 were present in the research sample. Findings showed that insurance companies consider a wide range of stakeholders as the target of their sustainability reports. Findings indicate that there are different views and approaches regarding the mandatory and optional sustainability reports, the period of sustainability reporting, the unit that prepares sustainability reports, and its assurance. Interviewees emphasized the importance and necessity of providing and assuring sustainability reporting. The results of this study can be used by the Auditing Organization, Iranian Association of Certified Public Accountants, the Central Insurance of the Islamic Republic of Iran, and domestic insurance companies in adopting the necessary policies in the field of sustainability reporting and its assurance.

Key Words: Sustainability Reporting, Assurance, Auditing, Social Responsibility, Insurance Industry

10.22034/JPAR.2022.550623.1082

1. Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences & Economics, Alzahra University, Tehran, Iran, Corresponding author, (rahmani@alzahra.ac.ir)

2. Ph.D., Department of Accounting, Faculty of Social Sciences & Economics, Alzahra University, Tehran, Iran, (m.mahmoudkhani@alzahra.ac.ir)

<http://article.iacpa.ir>

ضرورت تهیه و اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری: دیدگاه حسابرسان و خبرگان صنعت بیمه

علی رحمانی^{۱*}، مهناز محمودخانی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۶

مقاله‌ی پژوهشی

چکیده

روند تهیه و اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری در سطح جهان رو به افزایش است. تشکیل هیئت بین‌المللی گزارش‌گری پایداری توسط بنیاد استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گری مالی و نیز تشکیل بخش پایداری در سازمان حسابرسی و انتشار گزارش یک‌پارچه‌ی سال ۱۳۹۹ آن سازمان نویدبخش تحولاتی در سطح بین‌الملل و کشور در حوزه‌ی گزارش‌گری پایداری است. در ایران شرکت‌های بیمه گزارش پایداری یا یک‌پارچه‌ی به‌صورت مستقل تهیه نمی‌کنند. شرکت‌های مطرح بین‌المللی که در زمینه‌ی بیمه‌ی اتکایی با ایران در گذشته همکاری می‌کردند اقدام به تهیه گزارش پایداری می‌نمایند و این گزارش‌ها توسط شخص ثالثی اطمینان بخشی می‌شود. از همین رو هدف اصلی این پژوهش بررسی دیدگاه حسابرسان و خبرگان صنعت بیمه نسبت به ضرورت تهیه و اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری است. برای بررسی دیدگاه خبرگان صنعت بیمه ایران نسبت به مؤلفه‌های گزارش‌گری پایداری، ذی‌نفعان صنعت بیمه، گزارش‌های پایداری و اطمینان بخشی آن از مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته استفاده شد. جامعه‌ی آماری این پژوهش حسابرسان و متخصصان صنعت بیمه ایران می‌باشند. در ابتدا تعدادی از مصاحبه‌شوندگان با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و سپس با استفاده از نمونه‌گیری گلوله برفی با سایر افراد مصاحبه انجام پذیرفت. ۳۹ خبره در نمونه‌ی پژوهش حضور داشتند. یافته‌ها نشان داد که شرکت‌های بیمه طیف وسیعی از ذی‌نفعان را به‌عنوان مخاطبان گزارش‌های پایداری خود در نظر می‌گیرند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که دیدگاه‌ها و رویکردهای متفاوتی در خصوص الزامی و اختیاری کردن گزارش‌های پایداری، دوره‌ی زمانی گزارش‌گری پایداری، واحد تهیه‌کننده‌ی گزارش‌های پایداری و نهاد اطمینان بخشی به گزارش‌های پایداری وجود دارد. مصاحبه‌شوندگان بر اهمیت و ضرورت تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری و اطمینان بخشی آن تأکید داشتند. نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده سازمان حسابرسی، جامعه‌ی حسابداران رسمی، بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران و شرکت‌های بیمه‌ی داخلی در اتخاذ خط‌مشی‌های لازم در زمینه‌ی گزارش‌گری پایداری و اطمینان بخشی آن قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: گزارش‌گری پایداری، اطمینان بخشی، حسابرسی، مسئولیت اجتماعی، صنعت بیمه.

10.22034/JPAR.2022.550623.1082

* این پژوهش مستخرج از رساله دکتری بوده و از حمایت مادی و معنوی پژوهشکده بیمه وابسته به بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای انجام استفاده شده است.

۱. استاد، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهراء(س)، تهران، ایران، نویسنده مسئول
rahmani@alzahra.ac.ir
۲. دکتری، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهراء(س)، تهران، ایران
m.mahmoudkhani@alzahra.ac.ir
<http://article.iacpa.ir>

۱- مقدمه

در گزارش‌گری پایداری اطلاعاتی در خصوص ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی، راهبری، اقتصادی و عملکرد پایدار افشا می‌شود. مزایای گزارش‌گری پایداری شامل بهبود مزیت رقابتی، پاسخگویی، پوشش زیست‌محیطی، افزایش شهرت و اعتبار و بهبود شفافیت است (هیگینز، کافی، ۲۰۱۶؛ پرز لویز و همکاران، ۲۰۱۵). علی‌رغم مزایای گزارش‌گری پایداری، چالش‌های آموزش، قانون‌گذاری، تهیه‌ی رهنمودها، کارزارهای آگاهی‌بخشی، فشار ذی‌نفعان و فشار عمومی و بازار برای تهیه‌ی آن در کشورهای درحال توسعه وجود دارد (تارینگانا، ۲۰۲۰).

در طول دهه‌ی گذشته تعداد شرکت‌هایی که گزارش‌های پایداری را منتشر می‌کنند در حال افزایش است. بنابراین سازمان‌های گزارش‌گر به‌طور فزاینده‌ای به اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری روی آورده‌اند (هوج و همکاران، ۲۰۰۹؛ کی پی ام جی، ۲۰۲۰). ادبیات موجود نشان می‌دهد که نتیجه و مزیت کلیدی اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری، افزایش اعتبار اطلاعات گزارش شده است (چنان تاپیپات، ۲۰۲۱). درحالی‌که کیفیت حسابرسی صورت‌های مالی با جزئیات مورد مطالعه قرار گرفته است، اطلاعات نسبتاً کمی در مورد اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری وجود دارد (پرینسلو، مارون، ۲۰۲۰). تعدادی از مطالعات نشان داده‌اند که گزارش‌های پایداری با اطمینان بخشی معتبرتر هستند (سیمینت و همکاران، ۲۰۰۹). سایر پژوهش‌ها نیز این نگرانی را مطرح کرده‌اند که روش اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری به‌گونه‌ای اجرا می‌شود که ممکن است منافع مدیریتی را نسبت به منافع عمومی بیش‌تر تأمین کند و اصل پاسخگویی شرکت‌ها محقق نشود (اسمیت و همکاران، ۲۰۱۱).

اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری می‌تواند به تقویت جایگاه و گسترش بازار خدمات حسابرسی کمک نماید. بازاریابی از ارکان اصلی فعالیت‌های هر شرکت یا مؤسسه‌ای است. ساختن محصول یا خدمات مورد ارائه، یک جنبه از فعالیت یک واحد تجاری و فروش آن جنبه‌ی دیگر است. فروش مهم‌ترین رکن هر واحد تجاری است. زیرا خدمات مورد ارائه یا محصولات ساخته‌شده هنگامی ارزش دارند که بتوان آن‌ها را به فروش رساند. از این‌رو حرفه‌ی حسابرسی نیز از این امر مستثنا نیست و نیاز به بازاریابی دارد (مران جوری، ۱۴۰۰).

صنعت بیمه دارای ارتباط گسترده با بخش‌های مختلف است. این صنعت با صدور سالانه میلیون‌ها بیمه‌نامه در سطح جهان نقش مهمی در توسعه پایدار ایفا می‌نماید. نهادهای مختلفی مانند ابتکار اصول بیمه‌ی پایدار و مجمع بیمه‌ی پایدار شکل گرفته است و شرکت‌های مطرح بین‌المللی مانند آلیانز و مونیخ‌ری که در گذشته همکاری‌هایی در زمینه‌ی بیمه‌ی اتکایی و مسافرتی با ایران داشته‌اند با این نهاد همکاری می‌کنند. انجمن بین‌المللی ناظران بیمه نیز اصول بیمه‌ی پایدار را مورد تأکید قرار داده است.

علی‌رغم توجه روزافزون به گزارش‌گری پایداری در سطح جهان و نقش مهمی که تهیه گزارش‌گری پایداری در شناخت چالش‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری دارد. تاکنون در ایران، هیچ‌یک از شرکت‌های بیمه اقدام به تهیه گزارش‌های پایداری نکرده است. از همین رو مهم

است که دیدگاه متخصصان صنعت بیمه‌ی ایران نسبت به گزارش‌گری پایداری و اطمینان بخشی آن اخذ شود. در اصل ۵۰ قانون اساسی اشاره شده است که «در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط‌زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه‌ی عمومی تلقی می‌گردد. از این‌رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط‌زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است». شرکت‌های بیمه به‌واسطه نقش مهم خود در جامعه و ارتباطی که با همه‌ی صنایع و آحاد جامعه دارند می‌توانند در تحقق این اصل هم‌الگو باشند و هم مروج و در طراحی محصولاتشان نیز این مهم را در نظر بگیرند.

در تحقیقات داخلی نیز پژوهشی مشاهده نشد که به بررسی دیدگاه خبرگان صنعت بیمه نسبت به گزارش‌گری پایداری و اطمینان بخشی آن پرداخته باشد. پژوهش‌های داخلی (مانند عبدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ میرمحمدی و تالانه، ۱۴۰۰) با تمرکز بر دیدگاه خبرگان در زمینه‌ی شرایط علی، مداخله‌گر و زمینه‌ای، راهبردها و پیامدهای گزارش‌گری پایداری را به صورت عمومی بررسی نموده‌اند. در این پژوهش تلاش شده است با رویکردی متفاوت نسبت به پژوهش‌های قبلی دیدگاه خبرگان صنعت برحسب دو دیدگاه متفاوت (مثلاً الزامی یا اختیاری بودن تهیه و اطمینان بخشی گزارش‌گری پایداری) مورد بحث قرار گیرد.

۲- مبانی نظری

۲-۱- گزارش‌گری پایداری

گزارش پایداری، می‌تواند تصویری کامل و متعادل از عملکرد پایداری شرکت ارائه دهد. گزارش پایداری داوطلبانه مستعد تفسیر و حتی گرایش به سبزشویی است (هان، لفس، ۲۰۱۴). راموس و مونتیل (۲۰۰۵) بیان می‌کنند که سبزشویی، اطلاعات غلطی است که توسط یک سازمان منتشر می‌شود تا از خود یک تصویر عمومی مسئولانه و دوست‌دار محیط‌زیست نشان دهد. در این جا اطلاعات غلط به اطلاعات گمراه‌کننده عمدی اشاره دارد.

تأثیر استفاده از دستورالعمل‌ها و قوانین مختلف بر کیفیت و کمیت افشای اطلاعات غیرمالی در پژوهش‌های گذشته مورد بررسی قرار گرفته است. هدف از این مقاله‌ها ارزیابی این موضوع بوده است که آیا تغییر از افشای اطلاعات غیرمالی داوطلبانه (خطمشی هویج) به افشای اطلاعات غیرمالی اجباری (خطمشی چوب)، کمیت و کیفیت افشای غیرمالی را افزایش داده است یا خیر. به‌طور نمونه برخی پژوهش‌ها اشاره کردند که کمیت و کیفیت افشای اطلاعات غیرمالی پس از اجرای دستورالعمل اتحادیه‌ی اروپا مبنی بر افشای الزامی اطلاعات غیرمالی بهبود یافته است (میو و همکاران، ۲۰۲۰؛ میون، لزوا، ۲۰۱۹). برخی پژوهش‌های دیگر نیز هیچ‌گونه افزایش قابل توجهی در کمیت و کیفیت افشای اطلاعات پس از استفاده از دستورالعمل اتحادیه‌ی اروپا نیافتند، به‌نحوی که برخی شرکت‌ها چنین افشائاتی را به حداقل موارد ملزم شده، محدود نموده بودند (کردازو و همکاران ۲۰۲۰). به‌عبارتی دیگر یافته‌های برخی پژوهش‌ها نشان داده است مقررات همیشه از نظر کیفیت گزارش پایداری، پیشرفت‌های بیش‌تری ایجاد نمی‌کند (کاپوتا و

همکاران، ۲۰۱۹).

طرفداران رویکرد گزارش‌گری داوطلبانه استدلال می‌کنند که گزارش اجباری به دلیل تنوع استانداردها بسیار انعطاف‌ناپذیر و پیچیده است و به یک اندازه برای همه‌ی شرکت‌ها مناسب نیست. گزارش‌های داوطلبانه انعطاف‌پذیرتر است. با این حال، سازمان‌ها اغلب منابع کافی ندارند و به استانداردهای گزارش‌گری پای‌بند نیستند. سایر معایب گزارش‌گری اجباری، هزینه‌ی بالای مدیریت و از دست دادن نوآوری و خلاقیت است. حامیان گزارش اجباری عمدتاً سازمان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد (NGO) هستند که تردید دارند همه‌ی شرکت‌ها هنگام درخواست تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری به‌صورت داوطلبانه، گزارش دقیقی ارائه دهند. این استدلال منشأ گرفته از مفاهیم سبزشویی است. از سوی دیگر گزارش اجباری دارای مزایای متعددی از جمله افزایش اعتبار برای ذی‌نفعان، استانداردسازی و قابلیت مقایسه است (اسچالتز و همکاران، ۲۰۱۴). گزارش‌های پایداری در سطح جهان عمدتاً برای دوره‌ی زمانی یک‌ساله ارائه می‌شود. طبق پژوهش میرمحمدی و تالانه (۱۴۰۰) گزارش‌گری سنجه‌های غیرمالی بر اساس نظر خبرگان ایرانی می‌تواند در یادداشتهای توضیحی و گزارش تفسیری مدیریت یا به‌صورت مجزا در مجموعه‌ای کامل ارائه شود. دوره‌های گزارش‌گری سنجه‌های غیرمالی هم می‌تواند سه‌ماهه، شش‌ماهه یا سالانه و حتی بلندمدت باشد (میرمحمدی، تالانه، ۱۴۰۰).

۲-۲- اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری

مدیران می‌توانند از گزارش‌های پایداری برای ترویج تصویر پایدارتر از شرکت‌های خود به غلط (سبزشویی) استفاده کنند (لیون، ماکسول، ۲۰۱۱؛ واکر، وان، ۲۰۱۲). اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری باعث افزایش اعتماد کاربران و درک آن‌ها از اعتبار اطلاعات می‌شود. اطمینان بخشی مستقل اطلاعات غیرمالی، همچون حسابرسی مستقل اطلاعات مالی، می‌تواند عدم تقارن و عدم قطعیت اطلاعات را کاهش داده و منجر به اعتبار بیشتر نسبت به اطلاعات غیرمالی شود (دو، وو، ۲۰۱۹). مطالعات نشان می‌دهد که اطمینان بخشی برای حصول اطمینان از قابلیت اعتماد گزارش‌ها ضروری است و ذی‌نفعان، گزارش اطمینان بخشی شده را معتبرتر می‌دانند (چنگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ ریمزباخ و همکاران، ۲۰۱۷). بنابراین اعتقاد بر این است که انجام اطمینان بخشی پایداری باعث کاهش سبزشویی می‌شود (لیون، ماکسول، ۲۰۱۱).

در سطح جهان، شرکت‌ها به‌طور فزاینده‌ای گزارش‌های غیرمالی (پایداری) منتشر می‌کنند. برخی از این موارد به‌طور مستقل اطمینان بخشی شده‌اند. ارائه‌دهندگان خدمات اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری ممکن است از حرفه‌ی حسابرسی باشند یا نباشند (سیمینت و همکاران، ۲۰۰۹). به‌عبارتی دیگر بازار خدمات اطمینان بخشی بسیار ناهمگن است. طبق نظر الیوت و جیکوبسون (۲۰۰۲) حرفه‌ی حسابرسی در حال گسترش مهارت‌های خود به‌عنوان متخصصان اطمینان بخشی است. در پژوهش‌های قبلی، مؤسسات حسابرسی به‌عنوان ارائه‌دهندگان خدمات اطمینان بخشی باکیفیت معرفی شده‌اند (مانند پرگو، ۲۰۰۹؛ سیمینت و همکاران، ۲۰۰۹).

حرفه‌ی حسابرسی دارای استانداردهای جهانی، مجموعه‌ای از الزامات اخلاقی، استقلال و همچنین مکانیسم‌های کنترل کیفیت است که مطمئن می‌سازد اطمینان بخشی ارائه‌شده از کیفیت بالایی برخوردار است. در اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط مؤسسات حسابرسی، رویه‌هایی در خصوص استفاده از کارشناسان وجود دارد که باید هنگام استفاده از خدمات آنان مورد توجه قرار گیرد. از سویی حرفه‌ی حسابرسی دارای سابقه و سرمایه معتبر است که به‌خوبی برای جوامع شناخته شده است. این عوامل به افزایش اعتماد عمومی به شایستگی و مشروعیت حرفه‌ی حسابرسی به‌عنوان ارائه‌دهنده‌گان خدمات اطمینان بخشی با کیفیت بالا کمک می‌کند. با این حال معمولاً هزینه‌های بالای مربوط به ارائه‌ی خدمات اطمینان بخشی توسط اعضای حرفه در مقایسه با سایر ارائه‌دهنده‌گان این خدمات وجود دارد. به‌این ترتیب صاحب‌کار انتخاب می‌کند که از کدام نوع ارائه‌دهنده خدمات اطمینان بخشی با توجه به اصل هزینه‌ی منفعت استفاده کند (سیمنت و همکاران، ۲۰۰۹).

برای افزایش اعتبار اطلاعات پایداری، اتکا به خدمات اطمینان بخشی مستقل در حال افزایش است (ادگلی و همکاران، ۲۰۱۰؛ جونز، سولومون، ۲۰۱۰). شواهد پژوهشی حاکی از نتایج متفاوتی در مورد اعتبار درک شده از ارائه‌دهنده‌گان خدمات اطمینان بخشی است. به‌عنوان مثال هوج و همکاران (۲۰۰۹) بررسی کردند که آیا اطمینان بخشی و نوع نهاد اطمینان بخشی (حسابرس در مقابل شرکت مشاوره تخصصی) بر ادراک کاربران از قابلیت اعتماد گزارش‌های پایداری تأثیر می‌گذارد یا خیر. آن‌ها دریافتند که اطمینان بخشی، قابلیت اطمینان اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی را بهبود می‌بخشد. به‌طور دقیق‌تر کاربران گزارش‌ها زمانی اطمینان بیشتری به گزارش‌های پایداری می‌کنند که سطح اطمینان ارائه‌شده معقول باشد (زیاد باشد اما مطلق نباشد) و هنگامی که چنین اطمینان بخشی توسط یک شرکت حسابرسی درجه‌یک در مقایسه با زمانی که این اطمینان بخشی توسط یک شرکت مشاور تخصصی ارائه می‌شود بیشتر است. بااین حال هنگامی که سطح اطمینان بخشی ارائه شده برای هر دو نوع گروه ارائه‌ی خدمات اطمینان بخشی محدود باشد، چنین تفاوتی مشاهده نمی‌شود.

اطمینان بخشی گزارش‌گری پایداری می‌تواند برحسب الزام یا اختیار صورت پذیرد. تحقیقات قبلی عوامل تعیین‌کننده تصمیم یک شرکت برای اتخاذ اطمینان بخشی خارجی داوطلبانه در گزارش‌های پایداری را موردبررسی قرار داده است. چنین تصمیمی ناشی از انگیزه‌های شرکت برای بهبود اعتبار و شفافیت اطلاعات غیرمالی است (دو، وو، ۲۰۱۹). از آنجاکه اطمینان بخشی مستقل یک مکانیسم پرهزینه است، می‌توان استدلال کرد که ارائه‌ی گزارش اطمینان بخشی شده دارای مزایایی چون کاهش هزینه‌های نمایندگی و افزایش اطمینان کاربران از صحت اطلاعات گزارش‌شده است (کلک، پرگو، ۲۰۱۰).

۳- پیشینه‌ی پژوهش

سیمنت و همکاران (۲۰۰۹) به دنبال درک بازار اطمینان بخشی داوطلبانه‌ی نوظهور بودند.

آن‌ها با استفاده از نمونه‌ای از ۲۱۱۳ شرکت (از ۳۱ کشور) که بین سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۰۴ گزارش‌های پایداری تهیه کرده بودند، برای شناسایی عوامل مرتبط با تصمیم ارائه‌ی داوطلبانه‌ی اطمینان بخشی و انتخاب مؤسسه‌ی ارائه‌دهنده خدمات اطمینان بخشی استفاده کردند. نتایج پژوهش بیانگر این بود که شرکت‌هایی که به دنبال افزایش اعتبار گزارش‌ها و ایجاد شهرت شرکتی هستند، به احتمال زیاد گزارش‌های پایداری خود را اطمینان بخشی می‌کنند، اگرچه مهم نیست که ارائه‌دهنده‌ی اطمینان بخشی از حرفه‌ی حسابرسی باشد. کلک و پرگو (۲۰۱۰) تأثیر عوامل نهادی در سطح کشور را بر پذیرش داوطلبانه‌ی اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط نمونه‌ای از ۲۵۰ شرکت بزرگ جهان از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۵ بررسی کردند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که شرکت‌های کشورهای ذی‌نفع محور، احتمال بیش‌تری دارد تا گزارش‌های خود را نسبت به شرکت‌های کشورهای سهام‌دار محور اطمینان بخشی کنند.

بلال و کوپر (۲۰۱۱) به بررسی دلایل عدم تهیه‌ی گزارش پایداری در بنگلادش پرداختند. بدین منظور، ۲۳ مصاحبه نیمه ساختاریافته با مدیران ارشد شرکت‌ها در بنگلادش انجام شد. یافته‌ها نشان داد که دلایل اصلی عدم افشای اطلاعات عبارت‌اند از کمبود منابع، ضرورت سودآوری، فقدان الزامات قانونی، عدم آگاهی، عملکرد ضعیف و ترس از عمومی شدن اطلاعات و تبلیغات نامناسب در خصوص شرکت. ال سهالی و مالاگینو (۲۰۲۱) به بررسی روندهای اطمینان بخشی جهانی گزارش‌های پایداری پرداختند. داده‌ها برای ۱۲۷۸۳ شرکت جمع‌آوری شد و تجزیه و تحلیل توصیفی از شیوه‌های اطمینان بخشی گزارش پایداری انجام شد. یافته‌های این مطالعه نشان داد که رشد اطمینان بخشی از رشد گزارش پایداری عقب است. از نظر نوع ارائه‌دهنده‌گان خدمات اطمینان بخشی، مؤسسات حسابرسی بر بازار تسلط دارند اما شرکت‌های مهندسی به سرعت سهم خود را در بازار اطمینان بخشی پایداری افزایش می‌دهند در حالی که سهم شرکت‌های مشاوره‌ای در حال کاهش است.

معصومی و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر برخی از عوامل درون‌سازمانی بر میزان گزارش‌گری پایداری شرکت‌های دارویی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته‌ها نشان داد که متغیرهای سودآوری، توزیع مالکیت و سطح پیچیدگی تجاری بر میزان گزارش‌گری پایداری شرکت‌ها تأثیر مثبت و معناداری دارد اما متغیرهای رشد فروش و اهرم مالی بر میزان گزارش‌گری پایداری شرکت‌ها اثر معناداری ندارد. شاکر طاهری (۱۳۹۷) با استفاده از پرسش‌نامه، چارچوب گزارش‌گری پایداری شرکتی را ارائه نمود. در این پژوهش با استفاده از ۱۱۹ پرسش‌نامه جمع‌آوری‌شده، تهیه‌کنندگان گزارش‌های پایداری، مکانیسم‌ها و روندهای حاکمیتی لازم جهت گزارش‌گری پایداری، چالش‌ها و ریسک‌های گزارش‌گری پایداری، بهره‌مندی از مزایای گزارش‌های پایداری و اطمینان بخشی به گزارش‌های پایداری مورد بررسی قرار گرفتند.

عبدی و همکاران (۱۳۹۸) الگویی برای گزارش‌گری پایداری در شرکت‌ها ارائه نمودند. پژوهش آن‌ها با انجام ۲۳ مصاحبه به روش نمونه‌گیری گلوله برفی انجام پذیرفت. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد مهم‌ترین شرایط که باعث به‌کارگیری گزارش‌گری پایداری می‌شود، الزامات

محیطی، مشوق‌های محیطی، فشارهای محیطی، ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی، ویژگی‌های سیاسی و ویژگی‌های محیط بین‌المللی است. مشایخی و همکاران (۱۴۰۰) وضعیت گزارش‌گری پایداری در شرکت پتروشیمی مروارید را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که رویکرد پتروشیمی مروارید در زمینه‌ی اقدامات پایداری و مسئولیت‌های اجتماعی و گزارش‌گری آن از نوع سازگار می‌باشد.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود تاکنون پژوهشی در خصوص گزارش‌گری و اطمینان بخشی پایداری به‌خصوص با تأکید بر صنعت بیمه انجام نشده است. با توجه به خلأ پژوهشی در این زمینه، سؤال‌های این پژوهش به شرح زیر است:

۱. ذی‌نفعان گزارش‌های پایداری شرکت‌های بیمه در ایران چه کسانی هستند؟
۲. اهمیت و ضرورت تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری چیست؟ توضیح دهید.
۳. برای تهیه‌ی گزارش‌های پایداری توسط شرکت‌های بیمه چه زیرساخت‌ها و ملاحظات لازم است؟
۴. دوره‌ی گزارش‌گری پایداری در صنعت بیمه‌ی ایران چه طور باشد؟ دلیل خود را توضیح دهید.
۵. گزارش پایداری شرکت بیمه، توسط امور مالی باید تهیه شود و یا مسئولیت به واحد دیگری باید سپرده شود؟
۶. آیا با الزامی شدن گزارش‌گری پایداری توسط بیمه مرکزی موافقت یا بهتر است این گزارش داوطلبانه (اختیاری) تهیه شود؟ دلیل خود را توضیح دهید.
۷. مزایا و ضرورت‌های اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری را شرح دهید.
۸. اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری اختیاری باشد یا الزامی؟ چرا؟
۹. آیا حسابرسان مستقل را برای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری واجد شرایط می‌دانید یا این که معتقد هستید اطمینان بخشی توسط افراد و نهادهای دیگر باشد؟

۴- روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش دیدگاه حسابرسان و متخصصان صنعت بیمه در خصوص گزارش‌گری پایداری و اطمینان بخشی آن با استفاده از مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته اخذ شد. فیلمی از هم‌اندیشی گزارش‌گری پایداری در صنعت بیمه که در پژوهش‌کده‌ی بیمه برگزار شده بود، ضبط و اسلایدها و فیلم هم‌اندیشی پیش از شروع مصاحبه در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت.

در این پژوهش از دو نوع مصاحبه‌ی فردی و مصاحبه به‌صورت گروه کانونی استفاده شده است. طبق تعریف مرسوم، پژوهش گروه کانونی شیوه‌ای برای جمع‌آوری داده‌های کیفی است که افراد را در یک بحث گروهی پیرامون موضوعی خاص یا مجموعه‌ای از موضوعات وارد می‌کند (حسینی، ۱۳۹۴). یکی از دلایل استفاده از گروه‌های کانونی این است که پویایی گروه می‌تواند افراد را به توصیف دیدگاه‌های خود به شکلی که در یک مصاحبه‌ی فردی کم‌تر اتفاق می‌افتد

تشویق کند (خسروی، سعیدی، ۱۳۸۹). نظر به این که این پژوهش در شرایط همه‌گیری کرونا انجام و مصاحبه‌ها عمدتاً به شکل آنلاین صورت گرفت تلاش شد مصاحبه‌های گروه کانونی در قالب گروه‌های زیر ۶ نفر انجام شود. لازم به ذکر است که یک مصاحبه‌ی گروه کانونی به شکل حضوری و سایر مصاحبه‌ها به صورت آنلاین انجام شد. در این پژوهش گروه‌های کانونی به شرح جدول زیر تشکیل شد. میانگین زمان جلسات هر گروه کانونی ۱۲۰ دقیقه بوده است.

جدول (۱) اطلاعات گروه‌های کانونی

گروه کانونی	تعداد اعضا	جنسیت	شرکت‌کنندگان
۱	۴	۱ زن و ۳ مرد	مدیران حسابرسی داخلی ۴ شرکت بیمه‌ای مختلف
۲	۳	۲ زن و ۱ مرد	۲ مدیر میانی شرکت بیمه (غیرمالی) و یک عضو هیئت‌علمی
۳	۲	۲ مرد	مدیر حسابرسی داخلی، معاون مالی
۴	۲	۲ مرد	مدیران میانی شرکت بیمه (غیرمالی)
۵	۳	۳ مرد	مدیران مالی ۳ شرکت بیمه‌ای مختلف
۶	۶	۱ زن و ۵ مرد	شرکا و مدیران حسابرسی از سازمان حسابرسی و مؤسسات حسابرسی و یک عضو هیئت‌علمی

به دلیل این که همه افراد موردنظر امکان شرکت در گروه کانونی را نداشتند از مصاحبه فردی نیز در انجام این پژوهش استفاده شد تا بتوان عمق یافته‌های پژوهش را افزایش داد. ۲۱ مصاحبه به شکل فردی انجام گرفت. یک مصاحبه‌ی فردی حضوری و بقیه به شکل آنلاین انجام شد. میانگین زمان جلسات هر مصاحبه فردی حدوداً ۶۰ دقیقه بوده است.

۴-۱- جامعه و نمونه‌ی آماری

جامعه‌ی آماری این پژوهش متخصصان صنعت بیمه‌ی ایران و حسابرسان آشنا به گزارش‌گری پایداری و حسابرسی صنعت بیمه است. با توجه به ماهیت میان‌رشته‌ای بودن حوزه‌ی پایداری و بنا بر سؤالات پژوهش و اهمیت کسب دیدگاه خبرگان و ذی‌نفعان صنعت بیمه نسبت به گزارش‌های پایداری، از تخصص‌های مختلف برای سؤالات پژوهش استفاده شد. لازم به ذکر است بخشی از مصاحبه‌شوندگان قبلاً تجربه‌ی کار در سایر حوزه‌های مرتبط با حسابداری و حسابرسی نیز داشته‌اند. از این رو اطلاعات جمعیت‌شناسی مصاحبه‌شوندگان جدول ۲ برحسب آخرین سمت شغلی مصاحبه‌شوندگان در زمان مصاحبه تدوین شده است. در این پژوهش به منظور انجام مصاحبه‌ها، از روش نمونه‌گیری هدفمند و نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده شده است. در این روش از شرکت‌کنندگان اولیه که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده بودند خواسته می‌شود تا افراد همسان خود را به پژوهشگر معرفی نمایند.

جدول (۲) اطلاعات جمعیت‌شناسی مصاحبه‌شوندگان

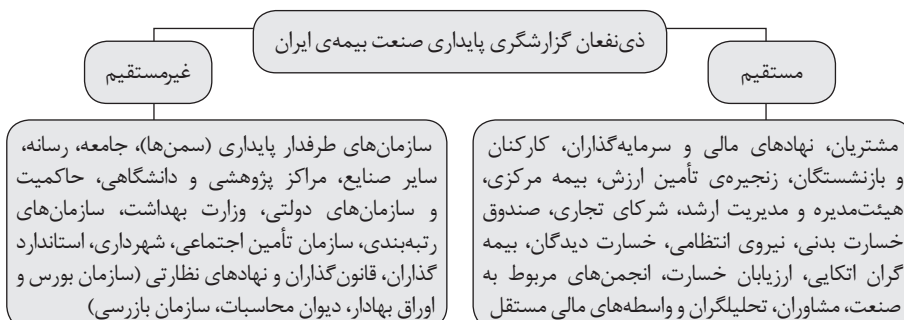
مؤلفه	سنجه	فراوانی	درصد
شغل	مدیرعامل / رئیس و عضو هیئت‌مدیره‌ی شرکت‌های بیمه	۴	۱۰
	مدیر/ معاون واحد مالی و اقتصادی (شامل مدیر و معاون مالی، معاون اقتصادی و سرمایه‌گذاری، مدیر بودجه، مدیر نظارت مالی) شرکت‌های بیمه و بیمه مرکزی	۱۳	۳۳
	مدیر حسابرسان داخلی شرکت‌های بیمه	۵	۱۳
	مدیران میانی شرکت‌های بیمه غیر از مالی	۸	۲۱
	حسابرسان مستقل (شریک مؤسسه و مدیران حسابرسان) شاغل در سازمان حسابرسان و مؤسسات حسابرسان	۶	۱۵
تجربه فقط در صنعت بیمه	اعضای هیئت‌علمی	۳	۸
	تا ۱۰ سال و کمتر	۱۷	۴۴
	۱۱ تا ۱۵ سال	۶	۱۵
	۱۶ الی ۲۰ سال	۴	۱۰
	بیش از ۲۰ سال	۱۲	۳۱

لازم به ذکر است که یکی از نکاتی که باید در خصوص انتخاب مشارکت‌کنندگان مدنظر قرار گیرد، اندازه‌ی نمونه است. میزان انتخاب مشارکت‌کنندگان در رویکرد کیفی معمولاً تا جایی ادامه پیدا می‌کند که پژوهشگر به اشباع نظری برسد. در این پژوهش داده‌های حاصل از مصاحبه در مشارکت‌کننده‌ی ۲۵ حاکی از تکراری بودن کدهای پژوهش داشت. مصاحبه‌ها ادامه یافت و در نمونه‌ی ۳۹ از مناسب بودن یافته‌ها و اشباع کافی و لازم آن اطمینان حاصل گردید و مصاحبه‌ها خاتمه یافت. لازم به ذکر است تلاش شد با توجه به این‌که مصاحبه‌ها عمدتاً به شکل آنلاین برگزار شد تعداد نمونه افزایش یابد تا از صحت و کافی بودن داده‌ها اطمینان حاصل گردد.

۵- یافته‌های پژوهش

۵-۱- ذی‌نفعان گزارش‌های پایداری در صنعت بیمه

از مصاحبه‌شوندگان خواسته شد تا نظر خود را نسبت به ذی‌نفعان گزارش‌های پایداری در ایران بیان دارند. در شکل زیر ذی‌نفعان گزارش‌گری پایداری صنعت بیمه برحسب نظرات مطرح‌شده توسط خبرگان بیان شده است.

شکل (۱) ذی‌نفعان گزارش‌های پایداری در صنعت بیمه

۵-۲- ضرورت تهیه‌ی گزارش پایداری

در جدول ۳ ضرورت‌های تهیه‌ی گزارش پایداری بیان شده است. شرکت‌کنندگان این پژوهش معتقد بودند که تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری در صنعت بیمه دارای اهمیت است. شرکت‌کنندگان معتقد بودند بخشی از منافع تهیه‌ی گزارش‌های پایداری برای خود شرکت بیمه به‌عنوان تهیه‌کننده است و بخشی دیگر به استفاده‌کنندگان گزارش برمی‌گردد. در حقیقت تهیه‌ی گزارش پایداری ضمن این‌که در بهبود تصمیم‌گیری ذی‌نفعان اثرگذار است باعث عملکرد بهینه‌ی شرکت در زمینه‌ی پایداری و تصمیم‌گیری مدیران شرکت نیز می‌شود.

جدول (۳) ضرورت‌های تهیه‌ی گزارش پایداری

ردیف	مؤلفه	سنجه
۱	اعتبار و شهرت	افزایش مشروعیت بخشی به عملکرد شرکت و اعتبار نزد ذی‌نفعان بهبود برند و نام تجاری شرکت
۲	تأمین نیازهای اطلاعاتی برای تصمیم‌گیری	بهبود تصمیم‌گیری کلیه ذی‌نفعان جامعه و رفع نیازهای اطلاعاتی آنان بهبود تصمیم‌گیری مدیران و شرکت (به‌خصوص در زمینه کنترل بهینه‌ی ریسک) بهبود تصمیم‌گیری دولت بهبود تصمیم‌گیری بیمه‌گذاران و مشتریان در انتخاب بیمه‌گر تأثیر در تصمیمات سرمایه‌گذاران و عملکرد بازار سهام امکان مقایسه پذیری و تطبیق عملکرد شرکت با سایر گزارش‌های شرکت
۳	بهبود تعاملات بین‌المللی	بهبود ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی در حوزه‌های روابط کارگزاری و اتکایی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی بهبود رتبه شرکت در سطح جهان
۴	سلامت سازمانی	افزایش شفافیت در خصوص عملکرد پایدار شرکت جلوگیری از فساد و افزایش سلامت کل سازمان روشن شدن عملکرد رقبا و جلوگیری از نرخ شکنی و بهبود تجارت منصفانه جلوگیری از ورشکستگی شرکت بهبود اخلاق‌مداری بین شرکت‌ها پاسخگویی مناسب به ذی‌نفعان و جلب رضایت و انتظارات آن‌ها
۵	تأمین منافع ذی‌نفعان	حفظ منافع سهامداران و سرمایه‌گذاران خرد و اقلیت حفظ حقوق و منابع نسل‌های آتی حفظ منافع آحاد مختلف جامعه
۶	توسعه‌ی بازار	ایجاد بازاریابی و جذب مشتریان جدید مزیت رقابتی شرکت در مقایسه با سایر رقبا کمک به تحلیل‌های بیمه‌ای و مدیریت بهینه پرتفوی بیمه‌ی شرکت رشد و توسعه صنعت بیمه در سطح کلان

ردیف	مؤلفه	سنجه
۷	پویش و بهبود عملکرد پایدار	بهبود پایداری اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی با توجه بر تأثیر صنعت بیمه بر کل جامعه و ارتباط آن با سایر صنایع کشور
		پیش‌بینی پذیری عملکرد آتی شرکت و امکان جلوگیری از وقوع بحران‌های احتمالی آتی
		مدیریت بهینه منابع زیست‌محیطی و جلوگیری از وقوع بحران‌های زیست‌محیطی
		بهبود مدیریت ریسک و توانگری شرکت
		روشن شدن وضعیت پایداری و تداوم فعالیت شرکت با توجه به ملاحظات پایداری
		بهبود عملکرد شرکت در شمول ملاحظات پایداری (زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری) در کسب‌وکار شرکت
		کمک به ایفای مسئولیت اجتماعی توسط شرکت‌ها
		خلق ارزش بلندمدت برای ذی‌نفعان
		کمک به ایفای مسئولیت اجتماعی توسط سایر شرکت‌ها با شمول ملاحظات پایداری در صدور بیمه‌نامه

۳-۵- زیرساخت‌های لازم مورد توجه برای تهیه گزارش پایداری

از مصاحبه‌شوندگان خواسته شد تا ملاحظات و زیرساخت‌هایی که برای تهیه گزارش‌های پایداری لازم است بیان نمایند. خلاصه نظرات در جدول زیر بیان شده است.

جدول (۴) زیرساخت‌های تهیه گزارش‌های پایداری

ردیف	مؤلفه	سنجه
۱	توجیه اجرایی	توجیه اهمیت و منافع تهیه گزارش پایداری و رفع نگرانی‌ها بابت هزینه‌ها بودن تهیه گزارش
		توجه به تفاوت در اندازه‌ی شرکت‌ها (شرکت‌های بزرگ و کوچک) در خصوص میزان افشای اطلاعات
		تدوین الزامات و تهیه رهنمود و چارچوب گزارش‌گری پایداری برای افزایش قابلیت مقایسه گزارش‌ها
۲	رهبری	تشکیل شورای پایداری در شرکت با حضور مدیران ارشد
		افزایش تعهد و حمایت مدیران و شرکت‌ها به تهیه گزارش‌های پایداری و افزایش شفافیت و پاسخگویی با توجه به عدم ثبات مدیریتی
		تدوین دستورالعمل‌های پایداری (شرح وظایف و فعالیت‌ها)
۳	آموزش و توسعه	تهیه مقیاس‌ها و شاخص‌های سنجش مؤلفه‌های پایداری (KPI)
		نیاز به نیروی انسانی متخصص
		همکاری صنعت بیمه و دانشگاه برای آموزش و آگاهی بخشی در زمینه پایداری
		آموزش و آشناسازی کارکنان و نیروی انسانی شرکت (شامل شبکه فروش و عرضه)
		آموزش سهامداران و سرمایه‌گذاران در خصوص گزارش پایداری
		آموزش مدیران و آشنایی آن‌ها با گزارش‌های پایداری

ردیف	مؤلفه	سنجه
۴	افزایش ضمانت اجرایی	توجه به الزامات قانونی و ایجاد مصوبات لازم برای تهیه‌ی گزارش‌های پایداری برای تقویت اهمیت گزارش‌گری پایداری بین شرکت‌ها و جلوگیری از مقاومت برای تهیه
		حمایت مقام ناظر (بیمه مرکزی) در خصوص تهیه‌ی گزارش‌های پایداری و اتخاذ سیاست‌های بهینه‌ی لازم در این زمینه
		افزایش هماهنگی بین نهادهای مختلف قانونی (شامل مقام ناظر، سندیکای بیمه‌گران، شرکت‌های بیمه و غیره)
		نیاز به افزایش تعامل و همکاری سایر صنایع در خصوص برخی اطلاعات کلیدی پایداری (مثلا در خصوص بیمه پایدار و صدور بیمه‌نامه با توجه به وضعیت پایداری شرکت نیاز به اخذ اطلاعات از سایر صنایع است)
		حمایت از تهیه‌ی گزارش‌های پایداری در سطح کلان (حاکمیت و دولت) و سیاست‌گذاری مناسب برای رفع ملاحظات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در تهیه‌ی گزارش
۵	توسعه‌ی سیستم‌های اطلاعاتی	دارا بودن بانک اطلاعاتی جامع و یکپارچه برای جمع‌آوری اطلاعات
		تجهیز بودن به انواع سخت‌افزارها و نرم‌افزارها و توسعه فناوری اطلاعات
۶	فرهنگ‌سازی	آگاهی بخشی و رفع نگرانی سهامداران و سرمایه‌گذاران برای جلوگیری از سنگ‌اندازی و افزایش آگاهی آن‌ها نسبت به ضرورت تهیه‌ی گزارش
		افزایش حساسیت عموم جامعه به مسائل پایداری
		تشویق و دادن امتیازات (مانند معافیت مالیاتی) به شرکت‌های تهیه‌کننده گزارش پایداری
		رفع نگرانی شرکت‌ها در خصوص از دست دادن مزیت رقابتی و محرمانگی اطلاعات
		تقویت فرهنگ توجه به ملاحظات پایداری و اهمیت آن برای تمام ذی‌نفعان و دید بلندمدت در گزارش‌گری (نه کوتاه‌مدت و صرفاً منافع سهامدار)
سعی در آمادگی تدریجی شرکت‌ها در تهیه‌ی گزارش‌های پایداری (به‌طور نمونه ملزم کردن شرکت به افشای اطلاعات به‌طور تدریجی)		

از جمله یافته‌های جانبی این قسمت این بوده است که برخی شرکت‌کنندگان معتقد بودند که زیرساخت کافی برای تهیه‌ی گزارش پایداری در صنعت بیمه‌ی ایران به میزان مناسبی فراهم است. این گروه معتقد بودند که با توجه به این که هم‌اکنون شرکت‌های بیمه اطلاعات مختلف را بنا بر قوانین و آئین‌نامه‌های مختلف (مثل آئین‌نامه ۸۸ به نام آئین‌نامه‌ی گزارش‌گری و افشای اطلاعات مؤسسات بیمه) تهیه نموده و نیز اطلاعاتی را در سامانه‌های مختلف مانند سامانه‌ی سنهاب بارگذاری می‌نمایند قادر به تهیه‌ی گزارش‌های پایداری هستند و هم‌اکنون نیز اطلاعات پایداری به شیوه‌های مختلف تهیه شده و بیش‌تر شرکت‌های بیمه در بورس و فرابورس هستند و این اطلاعات را دارند. به عبارتی افشای مسائل پایداری در قالب گزارش‌های مختلف به صورت پراکنده انجام می‌شود ولی از انسجام لازم برخوردار نیست. بنابراین نتایج این پژوهش می‌تواند به عنوان چتری برای افشای مسائل پایداری باشد و افشائیات به نحو منسجم‌تری صورت گیرد.

۴-۵- دوره‌ی زمانی تهیه و انتشار گزارش‌گری پایداری

مشابه با تهیه‌ی صورت‌های مالی لازم است که برای تهیه‌ی گزارش‌های پایداری نیز یک دوره‌ی زمانی در نظر گرفت. از مصاحبه‌شوندگان خواسته شد تا دیدگاه خود در زمینه‌ی دوره‌ی زمانی تهیه‌ی گزارش‌های پایداری بیان کنند. طبق ۵ پاسخ‌دهندگان به دوره‌های گزارش‌گری میان‌دوره‌ای (فصلی)، سالانه و بلندمدت (بیش از یک سال) تأکید داشتند. لازم به ذکر است اعداد در محاسبات گرد شده است.

جدول (۵) دیدگاه گروه‌های مختلف مصاحبه‌شونده در خصوص دوره‌ی زمانی گزارش‌گری پایداری

مصاحبه‌شوندگان		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
		میان‌دوره‌ای (فصلی)		سالانه		بلندمدت	
اعضای هیئت‌مدیره		۰	۰	۲	۵	۲	۵
افراد شاغل در واحد مالی و معاونت اقتصادی		۷	۱۸	۱۲	۳۱	۱	۳
حسابرسان داخلی		۱	۳	۳	۸	۲	۵
حسابرسان مستقل		۰	۰	۴	۱۳	۲	۵
مدیران میانی شرکت‌های بیمه غیر از مالی		۳	۸	۶	۱۵	۲	۶
اعضای هیئت‌علمی		۰	۰	۳	۸	۲	۵
جمع		۱۱	۲۸	۳۰	۷۷	۱۱	۲۸

برای هر یک از سه دوره‌ی زمانی مذکور، دیدگاه‌ها و استدلال‌های مختلفی مطرح شد. مصاحبه‌شوندگان معتقدند پیش‌بینی‌پذیری عملکرد آینده‌ی شرکت و پیگیری مناسب اهداف و مقایسه‌پذیری عملکرد شرکت نسبت به دوره‌های قبلی و نیز مقایسه‌پذیری گزارش‌ها نسبت به سایر گزارش‌های شرکت با تهیه‌ی گزارش‌های میان‌دوره‌ای و سالانه محقق می‌شود. رویکرد گزارش‌گری میان‌دوره‌ای بیش‌تر بر به‌موقع بودن اطلاعات تأکید دارد. رویکرد گزارش‌گری بلندمدت تأکیدش بر عدم نوسان‌پذیری اطلاعات استوار است. با توجه به دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، تهیه‌ی گزارش پایداری به‌صورت سالانه از مقبولیت بیش‌تری برخوردار است.

۵-۵- واحد تهیه‌کننده‌ی گزارش پایداری

در خصوص واحد تهیه‌کننده‌ی گزارش پایداری دو دیدگاه مختلف وجود دارد. عده‌ای از مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که واحد مالی بایستی گزارش‌های پایداری را تهیه کند و عده‌ای دیگر مخالف این رویکرد بودند. در جدول ۶ دیدگاه گروه‌های مختلف مصاحبه‌شونده در خصوص واحد تهیه‌کننده‌ی گزارش پایداری بیان شده است. لازم به ذکر است اعداد در محاسبات گرد شده است.

جدول (۶) دیدگاه گروه‌های مختلف مصاحبه‌شونده در خصوص واحد تهیه‌کننده‌ی گزارش پایداری

درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	مصاحبه‌شوندگان
۱۰	۴	۰	۰	اعضای هیئت‌مدیره
۲۱	۸	۱۲	۵	افراد شاغل در واحد مالی و معاونت اقتصادی
۵	۲	۸	۳	حسابرسان داخلی
۱۰	۴	۵	۲	حسابرسان مستقل
۱۹	۷	۳	۱	مدیران میانی شرکت‌های بیمه غیر از مالی
۵	۲	۳	۱	اعضای هیئت‌علمی
۶۹	۲۷	۳۱	۱۲	جمع

در جدول ۷ استدلال‌های مدافعان و مخالفان تهیه‌ی گزارش پایداری توسط واحد مالی بیان شده است. مدافعان رویکرد تهیه‌ی گزارش پایداری توسط واحد مالی معتقد بودند در صورتی که واحد مالی بخواهد عهده‌دار تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری باشد، باید ملاحظاتی را مورد توجه قرار داد. از جمله این که کارکنان واحد مالی آموزش لازم را برای تهیه‌ی گزارش پایداری ببینند. همچنین واحد مالی حمایت مدیریت ارشد را داشته باشد تا بتواند در تهیه‌ی گزارش پایداری به نحو بهتری عمل کند و به اطلاعات دسترسی کامل داشته و سایر واحدها با واحد مالی همکاری بهتری داشته باشند. عده‌ای نیز معتقد بودند با توجه به بیش‌تر شدن وظایف واحد مالی لازم است واحد مالی به فناوری‌هایی مجهز شود تا بخشی از وظایف واحد مالی به‌صورت خودکار و سیستمی باشد. بدین ترتیب با در نظر گرفتن این شرایط آن‌ها در مجموع معتقد بودند که واحد مالی برای تهیه‌ی گزارش پایداری مناسب است.

تعدادی از مصاحبه‌شوندگان با تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری توسط واحد مالی مخالف بودند. عمده استدلال‌های این گروه مبتنی بر این بود که واحد مالی دارای دید مالی است و عمده جنبه‌های گزارش‌گری پایداری را برحسب دیدگاه سود و زیانی و با توجه به منافع سهامداران و سرمایه‌گذاران می‌بیند. واحدهای پیشنهاد شده برای تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری به غیر از واحد مالی به ترتیب شامل کارگروه یا واحدی مستقل و متشکل از متخصصان مختلف، واحد برنامه و توسعه/ برنامه‌ریزی، واحد روابط عمومی، معاونت توسعه بازار، مدیریت ریسک، واحد بودجه، ممیزی داخلی/ بازرسی داخلی و امور مربوط به شعب و نمایندگی بودند. با این حال مخالفین تهیه‌ی گزارش پایداری توسط واحد مالی معتقد بودند که باید به‌اندازه‌ی شرکت‌های بیمه نیز توجه شود. در حقیقت ممکن است در یک شرکت بیمه‌ای که چندان بزرگ نیست، ترجیح بر این باشد که به ساختار سازمانی خود دست نزند؛ مثلاً تهیه‌ی گزارش پایداری را به یکی از واحدهای مربوط (غیر از واحد مالی مانند واحد برنامه و توسعه) بسپارد و لزوماً واحدی جداگانه برای گزارش‌گری پایداری تشکیل ندهد.

جدول (۷) استدلال‌های مدافعان و مخالفان تهیهی گزارش‌گری پایداری توسط واحد مالی

ردیف	مؤلفه	سنجه
استدلال‌های مدافعان تهیهی گزارش‌گری پایداری توسط واحد مالی		
۱	کیفیت گزارش‌گری	حفظ بهتر محرمانگی اطلاعات مهم و مزیت رقابتی شرکت عملکرد بهتر واحد مالی در ارائه‌ی اطلاعات به‌موقع و پیش‌بینی گرایانه
۲	دامنه‌ی گزارش‌ پایداری	دسترسی به تمام اطلاعات ابعاد مالی و امکان دسترسی به اطلاعات ابعاد غیرمالی گزارش‌ پایداری از سایر واحدها با توجه به تجربه تهیهی سایر گزارش‌های شرکت
۳	تخصص و دانش	تخصص نسبت به ابعاد مالی گزارش و ارزش‌گذاری و کم‌سازی ابعاد غیرمالی
		تجربه در تهیهی سایر گزارش‌های دارای ابعاد غیرمالی
		عدم شناخت منتقدین تهیهی گزارش‌ پایداری توسط واحد مالی از وظایف واحد مالی و تخصص حسابداران
		دید و تجربه‌ی بهتر گزارش‌گری برون‌سازمانی
۴	سازگاری و یکنواختی	عدم نیاز به فرصت و هزینه زیاد برای آموزش و کسب تجربه برای تهیهی گزارش‌گری
		گزارش‌گری پایداری در جهان جزء حیطه‌ی تخصصی و دانشی رشته حسابداری است
استدلال‌های مخالفین تهیهی گزارش‌گری پایداری توسط واحد مالی		
۱	تفاوت در نوع نگرش به ذی‌نفعان	دیدگاه سود و زیانی و عدم توجه به منافع همه‌ی ذی‌نفعان
۲	کیفیت گزارش‌گری	افزایش کیفیت و صحت اطلاعات گزارش و کاهش نقاط ضعف آن
۳	دامنه‌ی وسیع گزارش‌ پایداری	عدم دسترسی راحت به اطلاعات توسط واحد مالی
۴	تخصص و دانش	سایر واحدها نیز تجربه گزارش‌گری ابعاد غیرمالی را دارند
		عدم شناخت و تخصص واحد مالی نسبت به ابعاد غیرمالی
۵	تداخل در وظایف اصلی	عدم پوشش تمام مؤلفه‌های پایداری در ساختار و سرفصل‌های واحد مالی
		سنگین شدن وظایف واحد مالی با توجه به محدودیت زمانی و تهیهی سایر گزارش‌ها اعمال پیچیدگی و تداخل در وظایف فعلی، باعث دور شدن از اصل و انحراف پیاده‌سازی دقیق گزارش‌گری پایداری می‌شود و این نگرانی وجود دارد که گزارش از سر رفع تکلیف تهیه شود.

در مجموع و برحسب نظرات مطرح شده، رویکرد تهیهی گزارش‌گری پایداری توسط واحدی غیر از واحد مالی غالب است. به نظر می‌رسد لازم است در تهیهی گزارش‌گری پایداری علاوه بر متخصصین واحد مالی، متخصصان سایر حوزه‌ها نیز مشارکت نمایند.

۵-۶- الزامی یا اختیاری بودن تهیهی گزارش‌های پایداری

در جدول ۸ دیدگاه مصاحبه‌شوندگان نسبت به الزامی یا اختیاری بودن تهیهی گزارش‌های پایداری نشان داده شده است. لازم به ذکر است اعداد در محاسبات گرد شده است.

جدول (۸) دیدگاه مصاحبه‌شوندگان نسبت به الزامی یا اختیاری بودن تهیه‌ی گزارش‌های پایداری

درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	مصاحبه‌شوندگان
۳	۱	۸	۳	اعضای هیئت‌مدیره
۲۳	۹	۱۰	۴	افراد شاغل در واحد مالی و معاونت اقتصادی
۰	۰	۱۳	۵	حسابرسان داخلی
۱۳	۵	۳	۱	حسابرسان مستقل
۱۴	۵	۸	۳	مدیران میانی شرکت‌های بیمه غیر از مالی
۳	۱	۵	۲	اعضای هیئت‌علمی
۵۴	۲۱	۴۶	۱۸	جمع

در جدول ۹ استدلال مدافعان تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری به صورت اختیاری و الزامی بیان شده است. لازم به ذکر است که یکی از نکاتی که مورد اشاره واقع شد این بود که می‌توان گزارش‌های پایداری را الزامی کرد و آمادگی را در طول دوره‌ی اجرا به صورت تدریجی کسب نمود. در واقع برخی مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که می‌توان در سال‌های اول شاخص‌های کم‌تری را برای گزارش‌گری پایداری در نظر گرفت و در طول اجرا به مرور آموزش را دستور کار قرارداد. نیروی انسانی متخصص را تربیت کرد و سمن‌ها (سازمان‌های مردم‌نهاد) را نیز توسعه داد.

جدول (۹) استدلال مدافعان تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری به صورت اختیاری و الزامی

ردیف	مؤلفه	سنجه
استدلال موافقین تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری به صورت اختیاری		
۱	موانع درونی شرکت	بالا بودن هزینه تهیه‌ی گزارش نبود زیرساخت و آمادگی کافی و فرهنگ تهیه‌ی گزارش پایداری
۲	آزادی عمل شرکت	علامت‌دهی در خصوص عملکرد شرکت آزادی شرکت در افشای اطلاعات مفید
۳	اثرات گزارش	به خطر افتادن منافع و مزیت رقابتی شرکت عدم شناخت نسبت به تأثیرات گزارش بر تصمیمات ذی‌نفعان
۴	ماهیت گزارش‌گری	افشای اختیاری است
۵	کیفیت گزارش‌گری	بهبود کیفیت گزارش‌گری

استدلال موافقین تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری به صورت الزامی		
عدم تهیه‌ی گزارش با بهانه‌تراشی و آوردن دلایل مختلف برای عدم تهیه در صورت الزامی نبودن	فقدان فرهنگ تهیه و دلسردی سایر واحدها	۱
عدم تعهد مدیران به تهیه با توجه به کوتاه بودن دوران مسئولیت		
ایجاد ناهماهنگی و دلسردی شرکت‌هایی که در سال‌های ابتدایی گزارش را تهیه می‌کنند.	مزیت درونی و بیرونی و	۲
تهیه‌ی گزارش پایداری باعث بهبود جایگاه و اعتبار شرکت می‌شود.		
اطلاعات گزارش‌های پایداری در تصمیمات ذی‌نفعان اثرگذار است.		
با تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری و وجود استاندارد مشخص، امکان مقایسه عملکرد همه شرکت‌ها در خصوص عملکرد پایدار فراهم می‌شود	اهمیت برحسب ماهیت فعالیت	۴
ضرورت روشن شدن عملکرد شرکت در زمینه‌ی پایداری و تأثیرات آن بر محیط‌زیست		
برای شرکت‌های بیمه که در مناطق آزاد فعالیت دارند تهیه‌ی گزارش پایداری به خاطر تأثیر بالای بیمه در حوزه‌ی مربوط دارای اهمیت است.	وجود آمادگی نسبی و در دسترس بودن اطلاعات	۵
شرکت‌ها در حال حاضر بسیاری از اطلاعات گزارش پایداری را به صورت‌های مختلف تهیه می‌کنند.		
آمادگی در طول دوره‌ی الزامی به صورت تدریجی به دست می‌آید (الزام به افشای تدریجی مؤلفه‌های پایداری)		

با توجه به نزدیک بودن دیدگاه مصاحبه‌شوندگان در خصوص دو رویکرد الزامی و اختیاری و بنا بر این‌که هم‌اکنون نیز شرکت‌ها بر مبنای ماده‌ی ۴۲ دستورالعمل راهبری شرکتی می‌توانند به صورت اختیاری با رویکرد توسعه‌ی پایدار و ایجاد سازوکاری برای سنجش و ارزیابی توان ایجاد ارزش در کوتاه‌مدت و بلندمدت، اطلاعات لازم در زمینه‌ی مسائل مالی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی تهیه و در پایگاه اینترنتی خود ارائه نمایند. به نظر می‌رسد بهتر است ابتدا فرهنگ تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری ترویج شود تا شرکت‌ها به مزایای آن پی ببرند و بر مبنای نتایج اقدامات انجام شده، اتخاذ خطمشی‌های بعدی در دستور کار قرار گیرد.

۵-۷- ضرورت اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری

از مصاحبه‌شوندگان خواسته شد تا نظر خویش در خصوص اهمیت و ضرورت اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری را بیان فرمایند. در جدول ۱۰ ضرورت‌ها و مزایای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری بیان شده است. اعضای مصاحبه‌شونده بر افزایش اتکای اطلاعات، بهبود ارتباطات بین‌المللی، افزایش شفافیت در عملکرد و بهبود مزیت رقابتی تأکید داشتند. با این حال برخی مصاحبه‌شوندگان علاوه بر تأکید بر ضرورت اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری، معتقد بودند که در خصوص اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری عوامل محدودکننده‌ای وجود دارد و بایستی به ملاحظات توجه شود که در جدول زیر مشخص شده است.

جدول (۱۰) ضرورت‌ها، ملاحظات و عوامل محدودکننده‌ی اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری

ردیف	مؤلفه	شرح
ضرورت‌های اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری		
۱	بهبود کیفیت گزارش‌گری	افزایش قابلیت اتکا و صحت اطلاعات
		اطمینان از تهیه‌ی اطلاعات مطابق استانداردهای مربوط
		اطمینان از انتشار اطلاعات کلیدی و عدم محافظه‌کاری شرکت در ارائه‌ی اطلاعات بااهمیت
		جلوگیری از نمایشی شدن تهیه‌ی گزارش پایداری و عدم ایفای تعهدات توسط شرکت
۲	ارتباطات بین‌المللی	تسهیل در جذب سرمایه‌گذاری خارجی و ارتباط با شرکت‌های بیمه‌ی خارجی
۳	افزایش سلامت سازمانی	تأیید ادعای مدیران در خصوص عملکردشان
		بهبود شفافیت در خصوص عملکرد شرکت
		جلوگیری از فساد
۴	بهبود تصمیم‌گیری	بهبود رقابت‌پذیری بین شرکت‌ها برای علامت‌دهی به مخاطبان در خصوص عملکرد بهتر
یافته‌های جانبی - ملاحظات و عوامل محدودکننده‌ی اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری		
۱	عوامل محدودکننده	هزینه‌ی اطمینان بخشی می‌تواند باعث شود ضرورت آن به چالش کشیده شود
		فرهنگ اطمینان بخشی پائین برای گزارش‌های پایداری
		دشواری اطمینان بخشی با توجه به شرایط اقتصادی کشور و تحریم‌ها
۲	سایر ملاحظات	گزارش پایداری می‌تواند همراه با سایر گزارش‌ها مانند گزارش تفسیری مدیریت باشد و اطمینان بخشی شود.

۵-۸- الزامی یا اختیاری بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری

دو دیدگاه در خصوص اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری وجود داشت. جدول ۱۱ نظر مصاحبه‌شوندگان در خصوص الزامی یا اختیاری بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری را نشان می‌دهد. ۶۴ درصد از مصاحبه‌شوندگان موافق اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری بودند. حتی در بین مصاحبه‌شوندگانی که معتقد به اختیاری بودن تهیه‌ی گزارش‌های پایداری بودند برخی نیز بر این نظر تأکید داشتند که لازم است اطمینان بخشی آن الزامی شود تا نسبت به صحت اطلاعات آن یقین حاصل گردد. لازم به ذکر است اعداد در محاسبات گرد شده است.

جدول (۱۱) دیدگاه مصاحبه‌شوندگان نسبت به الزامی یا اختیاری بودن اطمینان

بخشی گزارش‌های پایداری

مصاحبه‌شوندگان	فرآوانی		درصد	
	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد
اعضای هیئت‌مدیره	۲	۵	۲	۵
افراد شاغل در واحد مالی و معاونت اقتصادی	۴	۱۰	۹	۲۳
حسابرسان داخلی	۴	۱۰	۱	۲

مصاحبه‌شوندگان		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
		اختیاری	الزامی		
حسابرسان مستقل		۱	۲	۵	۱۲
مدیران میانی شرکت‌های بیمه غیر از مالی		۲	۴	۶	۱۴
اعضای هیئت‌علمی		۱	۲	۲	۵
جمع		۱۴	۳۶	۲۵	۶۴

مدافعان اختیاری بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری معتقد بودند در حال حاضر اولویت به آمادگی شرکت برای تهیهی گزارش‌های پایداری است. از این‌رو تا زمان آماده شدن کامل شرکت‌ها نمی‌توان اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری را الزامی نمود. مدافعان رویکرد الزامی بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری معتقد بودند به علت تأثیر اطلاعات مندرج در گزارش‌های پایداری بایستی گزارش‌های پایداری اطمینان بخشی شوند تا نسبت به اتکای اطلاعات مندرج در آن اطمینان حاصل نمود. از سویی برخی معتقد بودند که بنا بر فرهنگ اجبار بهتر است اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری الزامی شود چراکه تا وقتی چیزی الزامی نشود شرکت‌ها نسبت به آن اهتمام نمی‌ورزند. جدول ۱۲ دیدگاه مدافعان و مخالفان الزامی بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری بیان شده است.

جدول (۱۲) استدلال‌های مدافعان و مخالفان اختیاری بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری

ردیف	مؤلفه	سنجه
استدلال‌های مدافعان اختیاری بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری		
۱	تمایل شرکت‌ها	طبق تئوری علامت‌دهی شرکت‌ها خودشان اقدام به اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری می‌کنند
۲	ایجاد آمادگی	تقویت فرهنگ اطمینان بخشی با دادن امتیازات به شرکت‌های ارائه‌دهنده گزارش نیاز به کسب اطمینان در خصوص این‌که بستر تهیهی گزارش پایداری و آمادگی کامل شرکت‌ها فراهم شده است.
		نیاز به زمان برای تأمین بسترها و آمادگی لازم برای اطمینان بخشی (مثلاً تدوین الزامات قانونی و...) روشن شدن نقاط ضعف و بهبود و اخذ بازخورد
۳	ابهام در اثرات گزارش	نیاز به طی زمان برای مشخص شدن اثرات استفاده از گزارش پایداری در تصمیمات ذی‌نفعان
		اطمینان از افزایش قابلیت اتکای اطلاعات با اطمینان بخشی اطلاعات تا صرفاً یک نوع بازاریابی برای خدمات حسابرسان نباشد
۴	نقش غیرمستقیم صنعت بیمه در بهبود محیط‌زیست	فعالیت‌های شرکت بیمه به‌صورت غیرمستقیم بر محیط‌زیست اثرگذار است؛ از این‌رو نیاز به اطمینان بخشی به‌صورت الزامی نیست

استدلال‌های موافقین الزامی بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری		
۱	افزایش کیفیت گزارش‌گری	لزوم افزایش اتکا و جلوگیری از دادن اطلاعات همراه‌کننده به ذی‌نفعان اهمیت اطلاعات پایداری در تصمیمات ذی‌نفعان هیئت‌مدیره به استانداردهای پایداری و گزارش‌گری آن مقید باشد و رعایت نماید.
۲	فرهنگ اجبار	تجربه‌های قبلی نشان داده تا موردی اجبار نشود، ارائه نشده و شرکت‌ها نسبت به آن اهمیتی نمی‌دهند.
۳	توسعه‌ی بازار	بهبود مزیت رقابتی برای شرکت‌ها و جذب مشتریان جدید بر اساس آن

با توجه به دیدگاه مصاحبه‌شوندگان به نظر می‌رسد که اگر تهیه‌ی گزارش پایداری الزامی شود، آن‌گاه اطمینان بخشی آن نیز بیش‌تر ضرورت می‌یابد. باین‌حال در این خصوص باید ملاحظات منفعت - هزینه را هم در نظر گرفت.

۵-۹- نهاد اطمینان بخشی کننده‌ی گزارش پایداری

در بسیاری کشورها گزارش‌های پایداری اطمینان بخشی می‌شوند. اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری هم توسط مؤسسات حسابرسی و هم توسط شرکت‌های مشاوره‌ای و یا مهندسی انجام می‌شود. با توجه به این‌که در ایران اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری رایج نیست از مصاحبه‌شوندگان خواسته شد تا نظر خود در خصوص اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان را بیان کنند. دو دیدگاه اصلی موافق و مخالف در خصوص اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان وجود داشت. در جدول زیر فراوانی دیدگاه پاسخ‌شوندگان ارائه شده است. لازم به ذکر است اعداد در محاسبات گرد شده است.

جدول (۱۳) دیدگاه مصاحبه‌شوندگان در خصوص اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان مستقل

درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	مصاحبه‌شوندگان
مخالفان اطمینان بخشی توسط حسابرسان مستقل	۱	موافقان اطمینان بخشی توسط حسابرسان مستقل	۳	
۲	۱	۸	۳	اعضای هیئت‌مدیره
۱۷	۷	۱۵	۶	افراد شاغل در واحد مالی و معاونت اقتصادی
۷	۳	۵	۲	حسابرسان داخلی
۲	۱	۱۲	۵	حسابرسان مستقل
۱۶	۷	۲	۱	مدیران میانی شرکت‌های بیمه غیر از مالی
۵	۲	۲	۱	اعضای هیئت‌علمی
۵۴	۲۱	۴۶	۱۸	جمع

رویکرد اول، موافق اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان بودند. طرفداران این رویکرد معتقد بودند که حسابرسان حتی در خصوص ابعاد پایداری می‌توانند از خدمات کارشناسان نیز استفاده نمایند. همچنین تعدادی از مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند حسابرسان

بایستی اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری را بر عهده بگیرند و با ایجاد پیش‌نیازها و شرایطی قادر به اطمینان بخشی هستند. از نظر مصاحبه‌شوندگان برای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری نیاز به ایجاد ساختار و بستر مناسب در مؤسسات حسابرسی، الگوبرداری از مؤسسات خارجی معتبر، ایجاد واحدی در زمینه‌ی اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری در مؤسسات حسابرسی، تعیین معیارها و استانداردهای رسیدگی و اندازه‌گیری شاخص‌های پایداری، وجود نیروی انسانی متخصص، آموزش حسابرسان و همکاری سازمان محیط‌زیست است. رویکرد دوم، به هزینه‌بر بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان مستقل اشاره داشته و اعتقاد بر این است که بهتر است توسط نهادی دیگر (مثلاً نهادی تحت زیرمجموعه بیمه مرکزی یا تحت نظارت آن، یا نهادی مستقل با حضور تخصص‌های مختلف)، اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری انجام شود چراکه آن‌ها (نهاد تحت زیرمجموعه‌ی بیمه مرکزی) دسترسی مناسبی نسبت به اطلاعات دارند و به سایر گزارش‌های شرکت‌های بیمه نیز رسیدگی می‌نمایند که این امر باعث کاهش هزینه می‌شود. در جدول ۱۴ استدلال‌های موافقین و مخالفین اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان بیان شده است.

جدول (۱۴) استدلال‌های موافقین و مخالفین اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان

ردیف	مؤلفه	سنجه
استدلال‌های موافقین اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان		
۱	جایگاه حرفه	جایگاه قانونی حسابرسان مستقل به‌خصوص قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به عنوان حسابدار رسمی
		مورد تأیید بودن اظهارنظر حسابرسان توسط مراجع ذی‌صلاح
		مستقل بودن حسابرسان
۲	تخصص	فقدان نهاد دیگر دارای صلاحیت لازم و تخصص نسبت به تمام مباحث مالی و غیرمالی
		توانایی‌های خاص حسابرسان در انجام قضاوت حرفه‌ای، تردید حرفه‌ای، دامنه‌ی رسیدگی و اظهارنظر حرفه‌ای در خصوص گزارش
		تجارب حسابرسان در حسابرسی شرکت‌های بیمه و آشنایی با صنعت بیمه
		تجربه‌ی قبلی حسابرسان در خصوص اظهارنظر در مورد رعایت آئین‌نامه‌هایی که بیمه مرکزی دارد و سایر گزارش‌ها که لزوماً همه جنبه مالی ندارد
۳	قابلیت دسترسی و رسیدگی به اطلاعات	استفاده از خدمات کارشناسان در خصوص رسیدگی به ابعادی که لزوماً جنبه مالی ندارد
		گزارش‌های پایداری و ابعاد آن دارای نمود و تأثیر مالی بر عملکرد شرکت است که لازم است حسابرسان به آن ورود نمایند
۴	جایگاه موضوع	امکان به‌کارگیری نیروی انسانی بیش‌تر و رسیدگی بیش‌تر به اطلاعات پایداری برای غلبه بر محدودیت زمانی
		قابلیت دسترسی به اطلاعات و مستندات برای حسابرسان فراهم است
		اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری ازجمله مباحثی است که در جهان توسط حسابرسان انجام می‌شود

استدلال‌های مخالفین اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان		
۱	عدم تخصص	عدم تسلط حسابرسان نسبت به صنعت بیمه
		عدم تسلط حسابرسان نسبت به ابعاد غیرمالی و مقوله‌های پایداری گزارش‌های پایداری
۲	محدودیت‌های حسابرسی	دشواری دسترسی به اطلاعات
		محدودیت زمانی حسابرس و فشردگی بودجه‌ی زمانی
۳	گران بودن	هزینه‌ی اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان بیش تر خواهد بود
پیش‌نیازهای اطمینان بخشی گزارش پایداری توسط حسابرسان مستقل		
۱	ایجاد ساختار و بستر مناسب در مؤسسات حسابرسی	الگوبرداری مؤسسات حسابرسی از مؤسسات خارجی معتبر که اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری را انجام می‌دهند
		ایجاد واحدی خاص برای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری در مؤسسات حسابرسی و سازمان حسابرسی
		بسترسازی مقرراتی و قانونی مناسب در زمینه اطمینان بخشی توسط حسابرسان
۲	تعیین معیارها و استانداردها	تدوین استانداردها و معیارهای رسیدگی برای گزارش‌های پایداری
		نحوه‌ی سنجش و اندازه‌گیری شاخص‌ها و سنجه‌های پایداری مشخص شود
		به‌کارگیری نیروی انسانی متخصص در خصوص گزارش‌گری پایداری توسط مؤسسات حسابرسی
		آموزش و توسعه
۳	همکاری سازمان محیط‌زیست	آموزش دیدن حسابرسان نسبت به مسائل تخصصی صنعت بیمه و گزارش‌های پایداری
		نیاز به همکاری کارشناسان سازمان محیط‌زیست

گرچه دیدگاه‌های متضادی در خصوص نهاد اطمینان بخشی کننده‌ی گزارش‌های پایداری وجود دارد لیکن از آنجاکه بیش‌تر اطمینان بخشی‌های پایداری در سطح جهان توسط حسابرسان ارائه می‌شود لازم است حسابرسان ایران با توجه به استدلال‌های منتقدین نسبت به ارتقای مهارت‌ها و دانش خود نسبت به گزارش‌گری پایداری گام بردارند. به‌خصوص که هم‌اکنون بنیاد استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گری مالی به ورود به مباحث پایداری تمایل نشان داده است و در آینده‌ای نه‌چندان دور به استاندارد گذاری در این زمینه هم روی خواهد آورد. آنگاه لازم است حسابرسان علاوه بر اطمینان بخشی صورت‌های مالی تهیه شده بر مبنای استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گری مالی به اطمینان بخشی مباحث پایداری هم بپردازند.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف اصلی این پژوهش بررسی دیدگاه خبرگان صنعت بیمه‌ی ایران در خصوص گزارش‌گری و اطمینان بخشی پایداری بوده است. نتایج این پژوهش در زمینه‌ی ضرورت‌های تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری در تطابق با مقاله‌ی پرز لویز و همکاران (۲۰۱۵) و هیگنیز و کافی (۲۰۱۶) بود. نتایج این پژوهش در خصوص زیرساخت‌های لازم در خصوص تهیه‌ی گزارش پایداری، یافته‌های مطالعات قبلی را مورد تأیید قرار می‌دهد. در این پژوهش بر اهمیت آموزش، تهیه‌ی رهنمودها، ایجاد الزامات قانونی و فرهنگ‌سازی به‌عنوان زیرساخت لازم در تهیه‌ی گزارش پایداری تأکید شد که

در تطابق با یافته‌های بلال و کوپر (۲۰۱۱) و عبدی و همکاران (۱۳۹۸) است. دوره‌ی زمانی مناسب تهیه و انتظار گزارش‌های پایداری از دیدگاه اکثریت مصاحبه‌شوندگان این پژوهش، سالانه بوده است. دوره‌ی زمانی میان‌دوره‌ای و بلندمدت نیز در این پژوهش مورد تأیید برخی از مصاحبه‌شوندگان بود. به نظر می‌رسد دوره‌ی گزارش‌گری به‌صورت سالانه با استقبال بیش‌تری مواجه است. دلیل اصلی می‌تواند این باشد که سایر گزارش‌های شرکت نیز در دوره‌ی سالانه تهیه می‌شود. ضمن این‌که ملاحظات منفعت و هزینه‌ی ارائه‌ی گزارش پایداری به‌صورت سالانه را ایجاب می‌کند. البته در سطح جهان نیز تهیه‌ی گزارش پایداری در دوره‌ی سالانه رواج دارد. لازم به ذکر است نویسندگان در بررسی‌ای که از گزارشات پایداری شرکت‌های بیمه‌ی منتخب (مانند آلیانز و مونیخ‌ری) که نمره پایداری بالا در پایگاه تامسون رويترز داشتند، مشاهده نمودند که شرکت‌های بیمه‌ی خارجی نیز گزارش پایداری را به‌صورت سالانه تهیه می‌کنند. گزارش آن‌ها عمدتاً توسط مؤسسات حسابرسی معتبر مانند کی پی ام جی اطمینان بخشی می‌شود.

در ادبیات پژوهشی قبلی، در خصوص واحد تهیه‌کننده گزارش پایداری بحثی صورت نگرفته بود. گزارش فعالیت هیئت‌مدیره‌ی شرکت‌های بیمه‌ی ایرانی دارای هر دو جنبه‌ی افشای مؤلفه‌های مالی و غیرمالی است. در برخی شرکت‌های بیمه این گزارش لزوماً توسط واحدهای مالی تهیه نمی‌شود. این امر توسط خبرگان این پژوهش در جلسات مصاحبه حتی مورد تأکید قرار گرفت. از این‌رو در این پژوهش تلاش شد دیدگاه مصاحبه‌شوندگان در خصوص واحد تهیه‌کننده‌ی گزارش‌های پایداری اخذ شود. ۶۹ درصد مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که بایستی تهیه‌ی گزارش پایداری توسط واحدی غیر از واحد مالی انجام شود. به نظر می‌رسد علت اصلی نظر مصاحبه‌شوندگان بر تهیه‌ی گزارش پایداری توسط واحدی غیر از واحد مالی، ابعاد وسیع گزارش‌گری پایداری است. به‌خصوص که مؤلفه‌های غیرمالی زیادی بایستی در گزارش‌های پایداری افشا شود. اگر رشته‌ی حسابداری می‌خواهد در آینده جایگاه بهتری در ارائه‌ی خدمات به جامعه داشته باشد لازم است تخصص خود را در زمینه‌ی مؤلفه‌های غیرمالی بیش‌تر کند. ضمن این‌که لازم است حسابداران دانش خود را به‌روز کرده و نقش و جایگاه حرفه و تخصص خود در زمینه‌ی گزارش‌گری پایداری را نه‌تنها به عموم جامعه بلکه به افراد حرفه بشناسند.

در خصوص الزامی یا اختیار بودن گزارش‌های پایداری شواهد تجربی نشان داده است که با الزام گزارش‌گری پایداری، روند تهیه‌ی گزارش‌های پایداری در سال‌های اخیر رو به فزون بوده است. یافته‌های این پژوهش نیز تأکیدی بر این امر داشت که اگر گزارش‌گری پایداری اختیاری شود، شرکت‌ها، به تهیه‌ی گزارش‌های پایداری توجهی نخواهند داشت. این یافته در تطابق با ادبیات پژوهشی پیشین است (بلال، کوپر، ۲۰۱۱؛ اسپالتز و همکاران، ۲۰۱۴؛ ای انو، سرافیم، ۲۰۱۷). به نظر می‌رسد یکی از دلایلی که باعث شده مصاحبه‌شوندگان این پژوهش به رویکرد اجبار در تهیه‌ی گزارش‌های پایداری تأکید ورزند، تجارب قبلی آن‌ها در پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گری مالی و نیز سایر استانداردها و قوانینی است که در ابتدا رویکرد اختیاری داشته است ولی نتیجه‌ی اثربخشی اتخاذ این رویکرد در شرکت‌ها نداشته است. به عبارتی طبق

دیدگاه مصاحبه‌شوندگان لازم است در پیاده‌سازی گزارش‌گری پایداری از ابزارهای تشویقی استفاده نمود و از سویی سعی کرد به‌صورت تدریجی گزارش‌گری پایداری را در بین شرکت‌ها ترویج نمود و از ابزارهای قانونی نیز بهره‌برداری کرد. ادبیات پژوهشی قبلی بر تأثیر الزامی شدن گزارش‌گری پایداری بر مقایسه‌پذیری عملکرد شرکت‌ها (اسچالتز و همکاران، ۲۰۱۴)، بهبود جایگاه و اعتبار شرکت (میون، لزوا، ۲۰۱۹)، اولویت و اهمیت مسائل پایداری (ای‌انو، سرافیم، ۲۰۱۷) تأکید داشتند که این موارد در پژوهش حاضر نیز مورد تأیید قرار گرفت. ازجمله استدلال‌های موافقین تهیه‌ی گزارش پایداری به‌صورت اختیاری به خاطر هزینه‌ی این نوع گزارش‌گری و آزادی شرکت در افشای اطلاعات مفید بود. این یافته در تطابق با یافته‌ی اسچالتز و همکاران (۲۰۱۴) است. طبق یافته‌های این پژوهش تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری به‌صورت اختیاری باعث بهبود کیفیت گزارش‌گری می‌شود و جلوگیری از شکلی شدن تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری می‌شود.

مصاحبه‌شوندگان این پژوهش اشاره کردند که ازجمله ضرورت‌های اطمینان بخشی گزارش پایداری، بهبود کیفیت گزارش‌گری پایداری و افزایش قابلیت اتکای اطلاعات است. ادبیات نظری پیشین نیز به‌کرات تأثیر اطمینان بخشی بر افزایش قابلیت اتکای اطلاعات و اعتماد به آن را مورد تأیید قرار داده‌اند (مانند سیمینت و همکاران، ۲۰۰۹؛ ریزمباخ و همکاران، ۲۰۱۷؛ دو، وو، ۲۰۱۹). مدافعان رویکرد الزام اطمینان بخشی گزارش‌گری پایداری بر افزایش کیفیت گزارش‌گری و ارائه‌ی اطلاعات قابل‌اتکا تأکید کردند. در ادبیات پیشین بیش‌تر بر روی دلایل اطمینان بخشی داوطلبانه از سوی شرکت‌ها متمرکز بوده است. ازجمله این‌که فشار ذی‌نفعان، محیط نهادی و اهمیت اطلاعات قابل‌اتکا باعث ارائه‌ی اطمینان بخشی داوطلبانه شده است. با این حال در این پژوهش نیز ضرورت الزامی نمودن اطمینان بخشی به خاطر اهمیت ارائه‌ی اطلاعات قابل‌اتکا عنوان شد. البته یافته‌های پژوهش‌های اخیر مانند کی پی ام جی (۲۰۲۰) حاکی از افزایش اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری در سطح جهان است که یکی از دلایل آن فشار و الزامات موجود برای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری است. در این پژوهش مصاحبه‌شوندگان تأکید داشتند که لازم است برای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری فشار نهادی و قانونی لازم را وارد نمود. چراکه در صورت عدم اجبار شرکت‌ها اقدام به اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری نخواهند کرد. سیمینت و همکاران (۲۰۰۹) نیز تأیید کردند که در سیستم حقوقی قوی‌تر گزارش‌های پایداری به‌احتمال‌زیاد اطمینان بخشی خواهند شد.

مدافعان رویکرد اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری به‌صورت اختیاری اشاره می‌کردند که لزومی به الزامی کردن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری نیست چراکه شرکت‌ها خود به این سمت حرکت خواهند کرد. این امر در تطابق با یافته‌ی کلارسون و همکاران (۲۰۱۹) بود. ادبیات پژوهشی پیشین اشاره کردند که اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری لزوماً توسط مؤسسات حسابرسی صورت نمی‌پذیرد (سیمینت و همکاران، ۲۰۰۹؛ السهالی، مالاگینو، ۲۰۲۱). در این پژوهش نیز دو دیدگاه در خصوص اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری بود. مخالفان اطمینان بخشی گزارش پایداری توسط حسابرسان بر هزینه‌بر بودن اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان

تأکید داشتند که این امر توسط سیمینت و همکاران (۲۰۰۹) نیز اشاره شده بود. به نظر می‌رسد در خصوص خدمات اطمینان بخشی توسط حسابرسان شکاف انتظارات وجود دارد. برخی مصاحبه‌شوندگان حسابرسان را دارای صلاحیت لازم برای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری نمی‌دانستند و برخی آن‌ها را دارای چنین شرایطی می‌دیدند. از این رو ضرورت می‌یابد که حسابرسان نیز همسو با مؤسسات معتبر بین‌المللی، دانش خود را در خصوص گزارش‌گری پایداری بیش‌تر کرده و سعی در بهینه‌سازی ساختار مؤسسات حسابرسی نمایند. الگو گرفتن از مؤسسات حسابرسی خارجی می‌تواند راهکاری بهینه برای این موضوع باشد. با وجود این که مصاحبه‌شوندگان حتی واقف بر این امر بودند که حسابرسان می‌توانند در خصوص ابعاد غیرمالی از خدمات کارشناسان استفاده کنند با این حال موافق اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان نبودند. به نظر می‌رسد لازم است در خصوص نحوه‌ی استفاده از خدمات کارشناسان و راه‌کارهای مؤثر برای همکاری با آن‌ها بررسی‌های بیش‌تری توسط مؤسسات حسابرسی صورت پذیرد.

به پژوهشکده بیمه و بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد می‌شود از یافته‌های این پژوهش جهت ترویج گزارش‌گری پایداری در صنعت بیمه استفاده نمایند. همچنین نهاد ناظر می‌تواند از یافته‌های این پژوهش در جهت اتخاذ خط‌مشی مناسب برای تهیه‌ی گزارش‌گری پایداری و اطمینان بخشی آن استفاده کند. مصاحبه‌شوندگان بر وجود استانداردهای اطمینان بخشی تأکید کردند. به سازمان حسابرسی به‌عنوان نهاد استانداردگذار پیشنهاد می‌شود که استانداردهای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری را ارائه نموده تا زمینه‌ی آشنایی بیش‌تر حسابرسان و افراد حرفه‌ای با اطمینان بخشی گزارش‌گری پایداری فراهم شود.

اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری به تقویت بازار خدمات حسابرسی کمک می‌نماید. از همین رو، از هم‌اکنون لازم است جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران و مؤسسات حسابرسی دوره‌های آموزشی کافی را برای حسابرسان برگزار نماید. ضمن این که می‌توان با تقویت مهارت‌ها و زیرساخت‌های لازم، جایگاه مؤسسات حسابرسی را در خصوص اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری ارتقا داد. همچنین مؤسسات می‌توانند از دانش کارشناسان سایر حوزه‌ها مثلاً در بخش محیط‌زیست و اقلیم نیز بهره‌مند شوند.

در این پژوهش دیدگاه خبرگان نسبت به اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری اخذ شد. چون این پژوهش در سطح صنعت بود و تلاش شده بود دیدگاه خبرگان نسبت به تهیه و اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری اخذ شود همه‌ی ابعاد و زوایای اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری مورد بررسی قرار نگرفت. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری به‌طور وسیع و با جزئیات بیش‌تر مورد بررسی قرار گیرد. توجه به این که طبق تجربه‌های بین‌المللی، حسابرسان مستقل در خصوص اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری مورد توجه هستند، پیشنهاد می‌شود که محققان آتی بررسی نمایند که اگر قرار باشد حسابرسان مستقل گزارش‌های پایداری را اطمینان بخشی کنند چه الزامات و پیش‌نیازهایی (مثلاً از نظر رهنمودها، دستورالعمل‌ها، شکل و نوع اطمینان بخشی) باید داشته باشند. به عبارتی امکان اطمینان بخشی گزارش‌های پایداری توسط حسابرسان مستقل با توجه به شرایط جاری کشور مورد بررسی عمیق قرار گیرد.

۷- ملاحظات اخلاقی

این پژوهش مستخرج از رساله دکتری بوده و از حمایت مادی و معنوی پژوهشگردهی بیمه وابسته به بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران استفاده شده است.

منابع

- حسینی، مریم. (۱۳۹۴). معرفی روش گروه کانونی و کاربرد آن در تحقیقات، انتشارات و اطلاع‌رسانی مرکز پژوهش و سنجش افکار.
- خسروی، شراره؛ عابد سعیدی، ژیلا. (۱۳۸۹). گروه متمرکز روشی در گردآوری اطلاعات، نشریه پرستاری ایران، ۲۳ (۶۸)، ۱۹-۳۰.
- شاکر طاهری، سید حسین. (۱۳۹۷). تدوین چارچوب گزارش‌گری پایداری شرکتی. رساله‌ی دکتری، دانشگاه تهران.
- عبدی، مصطفی؛ کردستانی، غلامرضا و رضازاده، جواد. (۱۳۹۸). طراحی الگوی منسجم گزارش‌گری پایداری شرکت‌ها، پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۱ (۴)، ۲۳-۴۴.
- مران جوری، مهدی. (۱۴۰۰). آزمون نگرش حسابرسان نسبت به فعالیت‌های بازاریابی در بین اعضای جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، فصلنامه‌ی پژوهش‌های حسابداری حرفه‌ای، ۱ (۴)، ۳۲-۴۹.
- مشایخی، بیتا؛ حقی، علیرضا و زارع، شهناز. (۱۴۰۰). گزارش‌گری پایداری شرکتی در صنعت پتروشیمی: مطالعه‌ی موردی شرکت پتروشیمی مروارید، دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، ۱۰ (۳۹)، ۱۱۵-۱۳۵.
- معصومی، سید رسول، صالح نژاد، سید حسن و ذبیحی زرین کلایی، علی. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر برخی از عوامل درون‌سازمانی بر میزان گزارش‌گری پایداری شرکت‌های دارویی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه‌ی حسابداری سلامت، ۷ (۱)، ۱۰۳-۱۲۶.
- میرمحمدی، زهره، تالانه، عبدالرضا. (۱۴۰۰). شناسایی سنجه‌های غیرمالی با روش تحلیل تم، بررسی‌های حسابداری. ۲۸ (۱)، ۱۶۱-۱۸۰.
- Abdi, M., Kordeštani, G., Rezazade, J. (2019). Designing of Corporates' Coherent Sustainability Reporting Model. *Journal of Financial Accounting Research*, 11(4), 23-44. (In persian).
- Alsahali, K., & Malagueño, R. (2021). An empirical study of sustainability reporting assurance: current trends and new insights. *Journal of Accounting and Organizational Change*.
- Belal, A. R., & Cooper, S. (2011). The absence of corporate social responsibility reporting in Bangladesh. *Critical Perspectives on Accounting*, 22(7), 654-667.
- Caputo, F., Leopizzi, R., Pizzi, S., & Milone, V. (2019). The non-financial reporting harmonization in Europe: Evolutionary pathways related to the transposition of the directive 95/2014/EU within the Italian context. *Sustainability*, 12, 92.
- Channuntapipat, C. (2021). Can sustainability report assurance be a collaborative process and practice beyond the ritual of verification?. *Business Strategy and the Environment*, 30(2), 775-786.

Cheng, M. M., Green, W. J., & Ko, J. C. W. (2015). The impact of strategic relevance and assurance of sustainability indicators on investors' decisions. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 34(1), 131-162.

Cordazzo, M., Bini, L., & Marzo, G. (2020). Does the EU directive on nonfinancial information influence the value relevance of ESG disclosure? Italian evidence. *Business Strategy and the Environment*, 29, 3470-3483.

Du, K., & Wu, S. J. (2019). Does external assurance enhance the credibility of CSR reports? Evidence from CSR-related misconduct events in Taiwan. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 38(4), 101-130.

Edgley, C., Jones, M.J., and Solomon, J.F. (2010). Stakeholder inclusivity in social and environmental report assurance. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23(4), 532-557.

Elliott, R. K., & Jacobson, P. D. (2002). The evolution of the knowledge professional. *Accounting Horizons*, 16(1), 69-80.

Hahn, R., & Lülfes, R. (2014). Legitimizing negative aspects in GRI-oriented sustainability reporting: A qualitative analysis of corporate disclosure strategies. *Journal of business ethics*, 123(3), 401-420.

Higgins, C., & Coffey, B. (2016). Improving how sustainability reports drive change: a critical discourse analysis. *Journal of cleaner production*, 136, 18-29.

Hodge, K., Subramaniam, N., & Stewart, J. (2009). Assurance of sustainability reports: Impact on report users' confidence and perceptions of information credibility. *Australian accounting review*, 19(3), 178-194.

Homayoun, S., Al-Thani, F. F., & Homayoun, S. (2016). A Sustainability Accounting: Case Study on Exploration, Production and Midstream Activities at Maersk Oil. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 6(1), 20-27.

Hosseini, M. (2016). Introducing the focus group method and its application in research. publications and information of the Research and Thought Center.

Ioannou, I., & Serafeim, G. (2017). The consequences of mandatory corporate sustainability reporting. Harvard Business School research working paper, (11-100).

Jones, M.J., and Solomon, J.F. (2010). Social and environmental report assurance: Some interview evidence. *Accounting Forum*, 34(1), 20-31.

Khosravi, Sh. And Abed saeedi, Zh. (2011). Focus group, a data gathering method. *IJN*, 23 (68), 19-30. (In persian).

Kolk, A., and Perego, P. (2010). Determinants of the adoption of sustainability assurance statements: An

KPMG. (2020). The time has come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020, https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/be/pdf/2020/12/The_Time_Has_Come_KPMG_Survey_of_Sustainability_Reporting_2020.pdf

Lyon, T. P., & Maxwell, J. W. (2011). Greenwash: Corporate environmental disclosure under threat of audit. *Journal of Economics & Management Strategy*, 20(1), 3-41.

Maranjory, M. (2021). A Test Auditors' Attitude to Marketing Activities between Members of Iranian Association of Certified Public Accountants. *Journal of Professional Auditing Research*, 1(4), 32-49. (In persian).

Mashayekhi, B., Mashayekhi, B., Zare, S. (2021). Corporate Sustainability Reporting in the Petrochemical Industry: A Case Study of Morvarid Petrochemical Company. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 10(39), 115-135. (In persian).

- Masoumi, S., Salehnejad, S., Zabihi Zarinkalaei, A. (2018). Investigating the Impact of Some Inter-organizational Factors on Sustainability Reporting of the Pharmaceutical Companies Listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Health Accounting*, 7(1), 103-126. (In persian).
- Mio, C., Fasan, M., Marcon, C., & Panfilo, S. (2020). The predictive ability of legitimacy and agency theory after the implementation of the EU directive on non-financial information. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27, 2465–2476.
- Mion, G., & Loza Adai, C. R. (2019). Mandatory nonfinancial disclosure and its consequences on the sustainability reporting quality of Italian and German companies. *Sustainability*, 11(17), 4612.
- Mirmohammadi, Z., Talaneh, A. (2021). Identification of Nonfinancial Measures through Thematic Analysis Identifying Non-financial Measures Based on Thematic Analysis Method. *Accounting and Auditing Review*, 28(1), 161-180. (In persian).
- Perego, P. (2009). Causes and consequences of choosing different assurance providers: An international study
- Pérez-López, D., Moreno-Romero, A., & Barkemeyer, R. (2015). Exploring the relationship between sustainability reporting and sustainability management practices. *Business Strategy and the Environment*.
- Prinsloo, A., & Maroun, W. (2020). An exploratory study on the components and quality of combined assurance in an integrated or a sustainability reporting setting. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*.
- Ramus, C. A., & Montiel, I. (2005). When are corporate environmental policies a form of greenwashing?. *Business & Society*, 44(4), 377-414.
- Reimsbach, D., Hahn, R., & Gürtürk, A. (2017). Integrated reporting and assurance of sustainability information: An experimental study on professional investors' information processing. *European Accounting Review*, 27(3), 559-581.
- Scholtz, B., Calitz, A., Gómez, J. M., & Fischer, F. (2014, September). A Comparison of approaches to integrating sustainability into the enterprise architecture of voluntarily and mandatorily reporting companies. In *Proceedings of the 28th EnviroInfo Conference on Informatics for Environmental Protection* (pp. 10-12).
- Shakir Taheri, SH. (2019). Develop a corporate sustainability reporting framework. Doctoral dissertation, University of Tehran. (In persian).
- Simnett, R., Vanstraelen, A., & Chua, W. F. (2009). Assurance on sustainability reports: An international comparison. *The accounting review*, 84(3), 937-967.
- Smith, J., Haniffa, R., & Fairbrass, J. (2011). A conceptual framework for investigating 'capture' in corporate sustainability reporting assurance. *Journal of Business Ethics*, 99(3), 425–439.
- Tauringana, V. (2020). Sustainability reporting challenges in developing countries: towards management perceptions research evidence-based practices. *Journal of Accounting in Emerging Economies*.
- Walker, K., and Wan, F. (2012), The harm of symbolic actions and green-washing: Corporate actions and communications on environmental performance and their financial implications, *Journal of Business Ethics*, Vol. 109 No. 2, pp. 227-242.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC-BY 4.0 license.